

9. Кучма Л.Д. У розвитку села – майбутнє нашої держави: Виступ на Всеукр. нараді з питань стратегії розвитку аграрного сектора 7 лютого 2003 року // Економіка АПК.- 2003.- № 2.- С. 3-8.
10. Олійник О.В. Методологічні та методичні проблеми дослідження циклічності у зерновому господарстві // Економіка АПК.- 2002.- № 11.- С.24-30.

УДК 338. 439. 4: 633. 12

ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ГРЕЧКИ НА ХЕРСОНЩИНІ

**О.В.АВЕРЧЕВ – к.с.-г.н., доцент,
Л.О.БОЙКО – к.с.-г.н., доцент, Херсонський ДАУ**

Гречка є однією з найважливіших круп'яних культур. Народно-господарське значення її визначається головним чином високими поживними та дієтичними якостями гречаної крупи. Із зерна гречки виготовляють переважно крупу-ядро, що є найбільш цінною за поживними і смаковими якостями. Вона легко розварюється, висококалорійна.

Сучасний ареал вирощування культури розповсюджується в багатьох регіонах земної кулі. Проте місце гречки в структурі посівних площ невиправдано мале. У середині XIX ст. землі під гречкою в Росії – основному виробнику культури – складали 13% від всієї посівної площі, а в окремих регіонах України, Білорусії, Курської губернії – до 25% всіх посівів (Алексєєва Е.С., 1981). З розвитком хімізації сільського господарства посівні площі стали відводити під більш врожайні, відзивчиві на добрива культури. У 80-х роках XX століття доля гречки по відношенню до зернових скоротилося на 1,2-1,9% (Алексєєва Е.С., 1981) на території СРСР. Починаючи з 60-70-х років XX ст., на заході розповсюджується теорія про правильне харчування. У СРСР також звертали увагу на гречку, як цінну харчову культуру, продукти з якої відносяться до дієтичних. Збільшення попиту призводить до поступового росту виробництва гречки.

Але в останні роки у зв'язку з розширенням посівів інших цінних технічних і кормових культур, а також через недооцінку гречки посіви її різко скоротилися.

На тлі значного скорочення посівної площі гречки як по Україні, так і по Херсонській області, відчутно знизилась врожайність та валовий збір цієї культури (табл.1).

Таблиця 1 – Зібрана площа, валовий збір та урожайність гречки у вазі після доробки

	Зібрана площа, тис.га			Валовий збір, тис.ц			Урожайність з 1 га,ц		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Україна	576,7	308,2	324,1	3875,9	2094,1	3109,5	6,7	6,8	9,6
Херсонська область	7,44	2,1	4,12	50,97	9,81	28,93	6,9	4,7	7,0

Відносне подорожчання сільськогосподарської техніки, мінеральних добрив і засобів захисту рослин змусили сільгосппідприємства вдаватися до екстенсифікації виробництва з мінімальним застосування добрив та частим недотримання технології обробітку землі. У підсумку знизилась якість зібраного зерна, зрештою, дисбаланс ринку гречки проявився у несприятливій динаміці абсолютних і відносних цін (табл.2).

Таблиця 2 – Динаміка середніх цін на зерно та гречку за 1997 – 2003 роки

Роки	Україна				Херсонська область			
	Зернові всього		Гречка		Зернові всього		Гречка	
	грн. за 1 т.	% до попереднього року	грн. за 1 т.	% до попереднього року	грн. за 1 т.	% до попереднього року	грн. за 1 т.	% до попереднього року
1997	176,1	105,4	331,4	96,1	168,5		278,8	
1998	154,2	87,6	285,6	86,2	149,5	88,7	270,6	97,1
1999	200,4	130,0	596,5	208,8	181,6	121,5	537,7	198,7
2000	443,8	221,3	748,0	125,4	431,0	237,3	965,5	179,6
2001	381,3	85,9	532,5	71,2	374,7	87,0	509,2	52,7
2002	312,5	82,0	470,2	88,3	320,2	85,5	470,5	92,4
2003	535,1	171,2	860,0	183,0	649,6	202,9	891,0	189,4

Мінімальні ціни на зерно урожаю 1998 року були зумовлені не стільки надвисокою пропозицією чи зменшеним попитом, скільки закупівельною політикою заготівельних організацій та місцевих державних адміністрацій, нав'язування не вигідного для селян бартеру, внаслідок чого ціни знизились до невиправдано низьких рівнів.

Інакше склалася цінова динаміка у 1999 році: ціни на зерно в Україні зросли в середньому на 30%, а на гречку на 108,8%, по Херсонській області на -21,5% і 98,7% відповідно, причому їх підвищення почалося відразу після збирання врожаю. Відтоді півтора року переважала сприятлива для виробників кон'юнктура зернового ринку і ціни, незважаючи на сезонні коливання, трималися на відносно високому рівні.

Злет цін у декілька разів протягом 1999-2000, 2003 років, значні відхилення від середньорічних рівнів свідчать про низьку ефективність системи державного регулювання цін на зернову продукцію, недостатню дієвість вжитих у цій сфері заходів правового та інституційного характеру. Ключовим документом регуляторної діяльності держави виступив Закон "Про зерно та ринок зерна в Україні", підписаний Президентом 4 липня 2002 року.

Новим нормативним актом зроблено крок до встановлення об'єктивних умов визначення заставних цін на зерно. Статтею 52 Закону "Про зерно та ринок зерна в Україні" обумовлюється такий їх рівень, який би відшкодував витрати виробництва і давав змогу сільськогосподарським підприємствам одержати мінімальний прибуток. Методика формування заставних цін на зерно та порядок їх затвердження, схвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2003 року № 164, передбачає встановлення заставних цін по широкій номенклатурі сільськогосподарської продукції на основі нормативного методу ціноутворення: заставна ціна дорівнює нормативній собівартості продукції, помноженій на коефіцієнт мінімальної рентабельності.

Прийнята Урядом програма „Зерно України—2001-2004” визначила не тільки загальну концепцію подальшого ставлення держави до зернового господарства, а і певне місце круп'яних культур в зерновому балансі на найближчу і віддалену перспективу.

Програмою визначено, що посівні площі зернових культур мають становити в межах 15 млн.га, у тому числі проса і гречки – 700-800 тис. Завдання з відродження галузі в цілому та збільшенню виробництва проса та гречки зокрема поставлене не за кращих економічних умов. Тому досягти на кінець періоду, визначеного програмою обсягу посівних площ, буде не так просто. Отже, виникає закономірне запитання: на яких засадах, за рахунок яких факторів (в умовах обмеженості матеріально-технічних ресурсів) має відбуватися нарощування виробництва гречки та проса, в яких регіонах і господарствах країни. У зв'язку з цим доречно зазначити, що успіх залежатиме від системи землеробства, яка повинна вирішувати два основних завдання. По-перше, забезпечувати безперервне зростання продуктивності ланів, підвищувати їх родючість, збільшувати у ґрунті гумус. По-друге, створювати високий і сталий врожай сільськогосподарських культур незалежно від погодних умов. Актуальність цих положень полягає в тому, що тепер доведеться докласти значних зусиль, щоб відновити та впровадити ефективні системи землеробства у господарствах, де вони ще не втратили певних ознак організації, а отже мають відповідний потенціал. Тому слід рішуче відкинути заста-

рілі екстенсивні методи боротьби за врожай і ввести процес виробництва зерна гречки в русло виконання стандартних агротехнічних вимог.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеева Е.С. Технология возделывания гречихи.— Кишинев.1981,-С.58.
2. Ціна, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура виробничих ринків/За ред. О.М. Шпикача.—К.: ІАЕ, 2000,- С.96.
3. Чмирь С.М. Генезис обсягів і структури виробництва зерна в Україні//Економіка АПК, №10, 2002,- 24-30с.

УДК 332.33:332.155:338.432:(477,72)

ЗЕМЕЛЬНІ ФОНДИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ НА ПРИКЛАДІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЦЮРУПІНСЬКОГО РАЙОНУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**Л.Д.ЗАВІДНА – к. с.-г.н., доцент,
В.Б.СКЛАДЧИКОВА – студентка, Херсонський ДАУ**

З усієї поверхні нашої планети суша складає менше 30%, останні 70% зайняті Світовим океаном. У той же час людство на 90% задовольняє свої потреби за рахунок земельного простору, де сільськогосподарські угіддя складають всього 10 % (близько 15 млн. кв. км.). Таким чином, населення Землі годується та одягається, використовуючи в основному тільки 3% площі поверхні землі.

Отже, земля – головна умова існування людського суспільства та найважливіше джерело національного багатства, найперша передумова і природна основа суспільного виробництва, універсальний фактор будь-якої діяльності людини.

Актуальним стає питання про те, щоб та мізерна поверхня нашої планети, яка знаходиться у використанні, могла б утримувати нас не тільки сьогодні, а й у далекому майбутньому.

Україна входить до перших 12 держав світу за площею сільськогосподарських угідь, але сучасне використання земельних ресурсів країни не відповідає вимогам раціонального природокористування. Якщо Україна в Європі займає 5,7% території, то сільськогосподарські угіддя – 18,9%. Отже, земельний фонд країни характеризується великою розораністю. Сільськогосподарські угіддя становлять 72% від загальної площі, а рілля – 57% та 79,5% від площі сільськогосподарських угідь. Найбільша розораність у Херсонській (89,4 %), Черкаській (88,3%), Кіровоградській (87,3%), Вінницькій (85,9%) і Запорізькій (85,9%) областях. За останні 25 років вміст гумусу в ґрунті зменшився від 3,5 до 3,2% , площі кислих ґрунтів збільшились на 1,8